

PARAULES i FETS *de Dones*

Col·lectiu de Dones en l'Església, per la Paritat
Número 83 · Gener · Febrer · Març · Abril 2019

Ens volem vives!

Una reflexió per a mantenir l'esperança

Quan una té massa temps per a llegir poden passar moltes coses, una d'elles és la de gaudir amb tot allò que es dona a través dels escrits amb els diferents temes i estils periodístics, trobar respostes a les múltiples preguntes, sortir de la lectura satisfeta perquè veu que la vida avança, que tot allò que hom espera va trobant el seu lloc en l'existència real, que s'acompleixen les expectatives... No sempre és així, però, perquè hi ha moltes altres lectures que sumeixen lectors i lectors en el desencís, en la manca d'esperança, en el pessimisme i el disgust continuat per la quantitat d'injustícies que es donen aquí i arreu; això em passa sobretot en allò que fa referència a les dones, concretament quan el discurs són sobre les dones en l'Església catòlica.

Repaso revistes religioses o pseudo-religioses, eclesials o paraeclesials, revistes i diaris d'opinió, que van repetint com a tema recurrent la relació dones-Església-

Per a no anar més lluny, perquè la quantitat de lectura és immensa, prenguem com punt de partida el dia 12 de maig de 2016, quan aquelles més de 800 religioses es pregunten davant del papa Francesc *què impedeix a l'Església incloure les dones en el diaconat permanent?*. L'agost del 2016 es crea la comissió d'estudi. L'estudi ja està lliurat... i les coses no han canviat. Potser no s'ha d'anar de pressa...

Donem un cop d'ull als titulats dels articles, llibres, congressos, trobades, conferències, assemblees, seminaris o fòrums:

"Dones en l'Església", "On són les dones creients?", "La dona i el seu paper en la vida religiosa", "La dignitat de la dona. Una perspectiva cristiana", "La mujer en la litúrgica", "La mujer como agente de la celebración litúrgica. Servicios y ministerios litúrgicos", "Les dones de Luter" (i tot el que fa referència a les dones en la Reforma), "Bisbes... i dones?" (un escrit per a informar, animar, i empènyer), "Mujeres y diaconado: oportunidad o riesgo", un títol genèric que en recull molts altres, com és ara "La sororidad como espacio político para la igualdad y en defensa de las mujeres", "Diaconisas: ¿Qué ministerios para qué Iglesia?", "Reflexions sobre el diaconat femení", "L'accés de les dones als ministeris ordenats a l'Església catòlica actual", "Cinco mujeres son nombradas sacerdotas" amb el subsegüent rebuig per part de la Jerarquia; quantitat d'articles sobre Maria Magdalena, santa Tecla, santa Teresa, Isabel de Villena, i moltes i moltes altres dones, massa invisibilitzades, de la nostra genealogia bíblica i cristiana que posen de manifest que el desig de la igualtat/paritat expressat per moltes dones ja ve des dels primers segles del cristianisme.

Els temes de tots els discursos es repeteixen, s'entrecreuen, s'aprofundeixen, s'enriqueixen mútuament, ajuden a la reflexió, la conversió i el compromís i van des dels més tímids –"El paper del laicat en l'Església i el món"– als més incisius –"Una

transgressió no violenta", "Una desobediència profètica", "El masculisme en l'Església", diverses perspectives de la teologia feminista en la història, anàlisis diverses de les experiències de contradiccions que les dones sentim com origen d'una postura crítica, "gènere i eclesiologia", i un llarg etc. que omplen milers i milers de pàgines.

Aquestes lectures, l'assistència a jornades, reunions i congressos, ens han ajudat i ens ajuden a totes nosaltres a la pròpia conversió i creixement personal, a perdre la por, a comprometre'ns en una Església que ha de ser la de totes i tots, en la que les dones no ens hàgim de sentir excloses, en la que siguem capaces de fer una crítica decidida, valenta i no violenta de les lleis injustes, com és la de la prohibició canònica de l'ordenació de les dones o en la que puguem seure en les taules de preses de decisió. En aquesta dinàmica no hi pot cabre ni la postura passiva que no és ni cristiana ni reformadora, ni el simple bla bla bla de massa reunions. Ens cal una actitud transformadora, potser de petits passos primer, perquè també pot (o "ha" de) portar a transgressions, sempre que aquestes siguin fetes des d'un gest responsable que tingui per finalitat el reconeixement real de la igual dignitat de les dones en l'Església, en la que homes i dones siguem igualment tractats.

Per acabar vull fer referència a dos textos que ens han d'esperonar en el compromís: "A l'Església els barons ocupen quasi tot l'espai possible de presa de decisions", de Núria Calduc (Vg. *Paraules i Fets de Dones*, n.79) i això passa des del Vaticà, a les diverses Conferències Episcopals, a cada diòcesi i a les parròquies, àdhuc en aquelles en què hi ha un sincer desig de sinodalitat per part del clergat, perquè laics i capellans, homes i dones, no hi estem ni educats ni acostumats. Estem en camí, hi som, ens preparam, fem, però encara tenim un bon recorregut per endavant, la marxa és lenta, massa lenta. És veritat que les coses han canviat i ara es troben molts noms de dones en diversos llocs de determinada rellevància, però no les veiem en els llocs on es prenen les decisions. El segon article porta el títol "Diaconat femení? Avui? Per a què?" (O.c. n.77 /2018 i *El Pregó*, n. 565/2019), i és de la nostra companya Magda Tomàs. Rellegim-lo.

Aquests dos textos m'han fet pensar una cosa, nosaltres ens hem fet grans en el Col·lectiu, i ara, que les canes i les xacres ens delaten, ens podem preguntar, fins a quin punt hem progressat en aquells ideals que ens van marcar i entusiasmar al principi? D'això ja fa 30 anys, algunes companyes ja ens han deixat; pel seu testimoni, però, podem creure que ara vetllen i pregunten al costat nostre per a què continuem en aquella tasca que ens vam imposar. Espero que no ens n'hàgim cansat i que preguem per demanar les forces a la Ruah per a no defallir perquè encara "ens cal una conversió profunda i sincera, eclesialment, per anar avançant amb fidelitat darrere les petjades de Jesús de Natzaret."

Col·lectiu
de Dones
en l'Església

PER LA PARITAT

PARAULES i FETS Preu 3 euros de Dones

SUMARI

- 1 Portada
- 2 Editorial · Sumari
- 3, 4 La profecia en boca de dona
- 5 Espiritualitat

- 6, 7, 8, 9 Pàgines centrals
- 10 Avui
- 11 Pensaments i Opinions
- 12 El Col·lectiu

La redacció d'aquest número s'ha tancat a l'abril de 2019

Coordinadora: Mercè Sasot Bach • Consell Redacció Roser Solé Besteiro, Mariona Sauri Pujol, Imma Saula Saló, Paloma Llorente Mejias, Assumpta Sesma Vilagrassa, Mercè Sasot Bach
• Hi ha col·laborat: M. Antònia Bogóñez, Lluís Bonet, Neus Forcano, M. Luisa Paret, M. Rosa Recasens i Mercè Sasot. • Tallers Gràfics de Rúbrica Editorial · D.L.B-22227-1995

Col·lectiu de Dones en l'Església · C/ Rocafort, 242 bis, 1r 11 D · 08029 Barcelona - Tel. 93 319 23 42 - cde@donesesglesia.cat - www.donesesglesia.cat

Aspectes alliberadors de Tecla d'Iconi¹

A la fi del s. II dC i a començaments del s. III, es produeix un canvi significatiu en l'expansió del cristianisme. Les dones van a anar quedant relegades en la tasca evangelitzadora i de responsabilitat en les comunitats cristianes que havien liderat. La denominada Gran Església va a anar deixant gradualment de banda les dones cap a la perifèria de l'Església. Elles van buscar altres vies per continuar la seva tasca evangelitzadora i l'acció social inseparable del mandat evangèlic. L'encàrrec de Jesús, que Pau expressa a Gàl·tes 3,28, es veurà truncat ràpidament.

La figura de Tecla d'Iconi és paradigma encomiable en la difusió de l'evangeli i del compromís inseparable de l'acció social en aquesta etapa crucial del cristianisme; reconeguda tant a l'Església oriental com a l'occidental. La metodologia teològica feminista desvetlla els aspectes alliberadors de la vida de Tecla, així com el lideratge de les dones en les primeres comunitats cristianes a l'Àsia Menor. Són aquests:

1. Un dels primers problemes amb què ens trobem a l'hora d'abordar la figura de Tecla, és la seva ubicació

Fresc de Santa Tecla. Catedral de El Salvador

entre la història i la llegenda². Investigadors, com a F. Cabrol, OSB³ considera que "no es pot afirmar res ni negar res", quan es tracta de fets descrits en les Actes⁴, però poc després reconeix: "El prevere de l'Àsia Menor, crea una figura seductora, gairebé històrica";

"l'existència de Tecla sembla totalment indefugible"

2. La missió de Tecla com a **apòstol** significa que ha estat cridada, en aquest cas a través de Pau, al seguiment de Jesús i ha respost a aquesta crida. L'autor de la Vida⁵, la nomena com a tal en nombroses ocasions. Gregori Naciencé la cita al costat de Joan, Pere, Pau, Santiago, Esteve, Lluc i Andreu. Se la reconeix, a més, com a dona bíblica⁶, la qual cosa implica considerar-la també via de salvació en la història.

3. Des que va escoltar la predicació de l'apòstol Pau, Tecla acull la seva vocació de **deixeblla** sense reserves; i és "enviada" per ell a una tasca missionera.

4. Tecla se salta tots els **convencionalismes** de l'època, socials i culturals, posant en risc les relacions establertes com a normatives per a uns i unes altres. Provocarà la desestabilització d'aquest sistema i les conseqüències no triguen a mostrar-se.

5. La **virginitat** és el tret fonamental que Tecla adopta des del començament de la seva conversió, àdhuc contravenint les rígides normes que li imposa el seu entorn familiar. Ella ho llegeix com a element indispensable per al seguiment de Crist.

1. Em baso en el meu treball fi de màster, presentat a la convocatòria de juliol 2018, a l'Institut Teològic, Facultat de Lletres de la universitat de Múrcia. Qualificació: Excel·lent.

2. S. Misser, El llibre de santa Tecla, Barcelona 1977, Parròquia de Sta. Tecla. Tarragona Excm. Cabildo. Catedral, pàg. 43-55.

3. Dom F. Cabrol, OSB, Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et de Liturgie, Tom XV-II part, París, Letouzey et Aue, 1953. cols. 2225-2235. G. Dagron, L'auteur des "Actes" et des "Miracles" de Sainte Thècle: Analecta Bollandiana 92, 1974. G. Dagron – M. Dupré La Tour, Vie et miracles de Sainte Thècle, Brussel·les, 1978. H. Delehaye, Les origines du culte des martyrs, Brussel·les, 1912. M. López Salvá, "Els Thaumata de Basilio de Seleucia": Quaderns de Filologia Clàssica 3, 1972'.

4. Fets de Pablo i Tecla. Els apòcrifs.

5. Vida i miracles de santa Tecla, edició preparada per A. Narro, Bac, Madrid, 2017.

6. Durant el segle VI, a importància de les dones bíbliques per als antics cristians de parla siríaca és evident també en la formació, segons la col·lecció bíblica titulada "El llibre de les dones", que contenia els textos de Rut, Ester, Susana, Judit i Tecla. Aquesta col·lecció es conserva almenys en tres manuscrits siríacs. És interessant que Tecla fos inclosa com a dona bíblica. C. Burris i L. Van Rompay (Eds.), Thecla in Syriac Christianity. Preliminary Observations, Hugoye: Journal of Syriac Studies 5.2 (July 2002), http://syrcom.cua.edu/hugoye/vol5no2/hv5n2_BurrisVanRompay.html. Les dones bíbliques en la tradició siríaca, S. Ashbrook Harvey, Brown University, en Les dones en la mirada dels antics escrits cristians (segles I-VI), K. I. Borresen i I. Prinzivalli (Eds.), Evd, Estella (Navarra), 2014, pàg. 125-126.

6. Santa Tecla entre les feres. Catedral de Tarragona (s.XII)⁷.

7. A Tecla se la considera la primera **màrtir** del cristianisme, inaugurant la categoria de protomàrtir. Tecla és l'equivalent masculí d'Esteve i lidera les dones de la mateixa manera que aquest feia amb els homes.

8. Dèiem més amunt, que la dona va anant quedant relegada a l'àmbit del privat. Va haver-hi un moviment de resistència a aquest procés, que queda reflectit en les mateixes cartes Pastorals, en els escrits dels "heresiòlogs" i en els escrits apòcrifs o extra canònics. Elles van optar per romandre cèlibes, situació que els donava una major possibilitat de **participació comunitària**.

9. El fet que la figura de Tecla hagi pogut ser utilitzada per justificar pretensions femenines al ministeri ha de reflectir una realitat històrica. L'hermenèutica de la sospita, ajuda a reinterpretar les tradicions sobre les dones, així com desemmascarar traduccions i interpretacions androcèntriques i sexistes. També és possible que, com observen alguns/es investigadors/es, estiguem en presència d'un conflicte d'herències paulines, una favorable a l'ensenyament per part de dones i l'altra hostil, seguint a 1 Tim 2, 9-15; 5, 9-16.

10. És important eliminar les adherències de l'expressió en què se'ns ha transmès el text per desvetllar el veritable sentit de la història de Tecla, situant-la com a **protagonista** i relegant, en part, a Pablo. Ens xoca que l'apòstol no l'anomeni en les seves cartes ni una sola vegada. Podem suposar que en la tradició posterior a l'apòstol, no interessava que la història de Tecla es conegués. La institucionalització del corrent eclesial que va desplaçar a les dones estava ja molt avançada.

11. Tant Tecla com els personatges femenins que intervenen en la narració posseeixen una **categoria central i normativa**. El principi normatiu és, doncs, la **"plena humanitat de les**

Santa Tecla entre les feres Catedral de Tarragona (s.XII)

La figura de Tecla d'Iconi és paradigma encomiable en la difusió de l'evangeli i del compromís inseparable de l'acció social en aquesta etapa crucial del cristianisme

dones". L'experiència de Tecla no és privada sinó pública perquè està socialment construïda a través de les categories de raça, sexe, classe, edat, religió, estat, etc., i és el punt de partida hermenèutic, no una norma.

12. La nostra ubicació social, cultural i religiosa configura la nostra experiència amb el text objecte d'estudi i ens fa **reaccionar davant d'ell**. Els textos poden legitimar i inculcar relacions de dominació però també subratllar el seu potencial per fomentar la justícia i l'alliberament en l'horitzó de la ekklesia-comunitat on es viu la fraternitat.

13. Des de l'hermenèutica de la remembrança i la reconstrucció, podem reescriure la història de Tecla **sospitant** dels silencis i llacunes a fi de recuperar el passat oblidat de les

dones com a líders de les comunitats en el Cristianisme primitiu.

14. A la llum de les últimes investigacions, podem reconstruir una història diferent de Tecla com a dona creient **que subverteix** el model de conducta de submissió pel del seguiment de Jesús, que comportava **assumir funcions de lideratge i ser públicament activa**.

En definitiva, contemplar sense prejudicis i amb una nova mirada la història de Tecla com a dona forta, apòstol, profeta, deixeblla, màrtir, cridada a la santedat i evangelitzadora fecunda, venerada tant a l'Església oriental com a l'occidental.

M. Luisa Paret García
Mujeres y Teología. Madrid
(Traducció)

7. Cf. R. Ramos Alonso, *Impacte alliberador de l'experiència mística des d'una perspectiva de gènere: claus des de la doctora Teresa de Jesús*, *Mujeres y Teología*, Madrid, 2016.

Espiritualitat ignasiana en femení...

La nostra història de creients ens fa seguidores i amigues de Jesús, desitjoses d'estimar com Ell, de saber-nos filles estimades de Déu, convençudes que Ell/a ens vol felices i constructores de pau, llibertat i amor per a tothom sense excepció.

Després la nostra història ens va fent que hi hagi alguna manera més concreta d'acostar-nos a l'Evangelí, a l'experiència de Déu. Seria com jo explicaria les diferents espiritualitats: aproximacions que sovint vénen de la ma de dones i homes de Déu (Teresa de Jesús, Domènec de Guzmán, Francesc d'Assís, Ignasi de Loiola, Don Bosco, Joaquina de Vedruna i tants d'altres) o de moviments, grups, comunitats (les branques de l'Acció Catòlica, Opus, Sant'Egidi, Taizé...).

Una bona part de la vida religiosa però també del laïcat, tenim la nostra mirada a Jesús enfocada amb les ulleres de sant Ignasi de Loiola. Amb ell hem après que es pot viure en la quotidianitat com a contemplatives en l'acció. La separació entre vida activa i contemplativa s'esvaeix des de l'espiritualitat de qui s'autoanomenava "El pelegrí". Vida en camí...

La dinàmica dels Exercicis és escola de discerniment, descobrir d'on ve el bon esperit i per on se'ns cola el mal esperit. I així anar creixent en llibertat interior, en la indiferència ignasiana.

Però alhora, és cert que els Exercicis són fruit de l'experiència d'un home del segle XVI que havia anat a la guerra, que havia estat enamorat d'una dama amb l'amor cortesà de l'època,... I en el llibre dels Exercicis apareixen nombroses imatges que sorgeixen del seu món.

El segle XXI en els nostres entorns sembla que hem fet una opció pel no militarisme, que es critica l'amor cortesà que fomenta el patriarcat, que s'anheli un món més igualitari.

Així doncs, a molts barons els pot costar que els Exercicis facin al·lusió a un rei i a la seva cort, que haguem de fer oblació a un "Rei Eternal", que contemplem a Josep i Maria a Betlem que van amb una minyoneta,... Però encara més a les dones d'avui... Les tres formes d'humilitat que ens presenta Ignasi la segona setmana d'Exercicis resulta violenta per a algunes dones: se'ns ha educat a la submissió i la paraula "humilitat" les retrotrau a una resignació que se'ns havia exalçat i que no porta a la llibertat sinó a la resignació...

És per això que ja fa més de 30 anys, un grup de religioses ignasianes de diferents congregacions es van aplegar per parlar dels reptes que aquesta espiritualitat ens plantejava. Amb el temps, la **Red Miriam de Espiritualidad Ignasiana femenina**, que així s'anomena, ha anat donant-nos pistes per llegir els Exercicis amb la mirada de dona, amb la mirada feminista. És possible, però cal una relectura amb ulls nous: el que ens ha arribat fins avui ha estat pensat, reflexionat, comunicat per homes durant aquests gairebé cinc segles. Cal deconstruir, anar a fons, fer experiència i pregària dels Exercicis, contrastar-ho tot amb la realitat, amb el món.

En la *Red Miriam* han sorgit diferents projectes que van en paral·lel. D'una banda un **seminari d'acompanyament**: perquè és cert que les dones acompanyem des del que som i potser és amb una comprensió més holística de la persona que tenim davant. Té lloc a Salamanca amb una durada de dos anys, amb unes activitats presencials i feina entre les quatre setmanes compartides allí.

De la necessitat de repensar els textos i les imatges que es proposen en el llibre dels Exercicis, un grup de dones ha assumit la tasca de fer-ho com a **seminari permanent**. Treballen amb tres eixos: la realitat (amb una mirada

ampla, compromesa), el gènere i la teologia feminista. Totes tres potes ens permeten aproximar-nos a l'espiritualitat ignasiana i descobrir com és de possible que continuï sent-nos aliment per al nostre viure i ésser.

Els **cercles d'espiritualitat Yadà** són un temps i un espai de silenci i cura per trobar a Déu en totes les coses, reconèixer-Lo novament encarnat, aplicar sentits, confirmar o prendre compromisos. I tot des de la Paraula, el silenci, moments celebratius i de consciència corporal. Fer experiència de la mirada violeta a l'espiritualitat ignasiana, que està en les arrels dels 7 dies que se'ns proposen.

Un **Fòrum** biennal aplega a totes les dones per fer una pausa de reflexió, compartir, experimentar i celebrar... Ens adonem que som moltes més de les que ens pensem i ens fa bé tenir moments de trobada que obren perspectives i nous camins.

I tot amb aquella metodologia que les dones acostumem a utilitzar en les nostres entitats: inductiva i crítica, dinàmica i processual, en xarxa i horitzontalitat, desvetllant la potencialitat de tant talent amagat, sovint castrat pel patriarcat... I tot amb un talent de discerniment.

Si voleu acostar-vos i anar més a fons en aquesta mirada a l'espiritualitat ignasiana amb perspectiva de gènere (tan necessària i tan vilipendiada en alguns discursos eclesials!), podeu consultar el blog de la *Red Miriam* (<http://redmiriam.blogspot.com/>).

Tant de bo l'esperit de sospita de la teologia feminista, ens anés permetent d'anar il·luminant les espiritualitats en les que hem crescut i que ens ajuden a acostar-nos a Jesús, i amb ell, a les germanes i germans, a transformar el món...

Maria Antònia Bogónez Aguado
Red Miriam i Sòcia del CDE

ENS VOLEM VIVES! LA JUSTÍCIA ÉS GUARIR EL COS I L'ÀNIMA DE LES DONES

Víctimes, però no per sempre!

La pobresa i la violència continuen tenint rostre de dona i de nena. De totes les dones que amb el seu esforç i la seva complicitat amb els altres, tiren endavant la família i fan créixer els fills; tenen cura dels malalts i de la gent gran de casa; i si poden, a més, treballen fora de casa...i tot i així, són víctimes de la violència en les relacions amb els companys i familiars més propers. De totes les nenes que, ficades en màfies de tràfic de persones, són enganyades i deportades sense papers i es troben a mercè de proxenetes que les forcen a prostituir-se. Per por i amenaçades, viuen una angoixa de silenci i paguen, amb la transacció del seu cos com a moneda, l'alimentació i la seguretat dels petits que van parir als seus països d'origen i que han hagut d'abandonar a la seva sort. Als països d'arribada són carn de canó, unes no-ningú sense papers ni llibertat per decidir què volen fer de la seva vida.

Vull afegir a aquesta violència i marginació que tenim presents a casa nostra, la violència que pateixen moltes dones en països en conflictes bèl·lics. Llegeixo a "La guerra contra las mujeres", de

Rita Laura Segato¹, antropòloga i activista feminista afincada al Brasil, que l'estratègia de la guerra ha canviat d'ençà dels anys 90 pel que fa a la repercussió sobre la vida i la integritat de les dones. És sabut i és antic el fet que el cos de les dones de la població sotmesa per la força militar era part del botí dels guanyadors en les guerres de totes les èpoques i de totes les cultures. Ara bé, des

Artista: Mer Matalonga

dels anys 90 i a partir de la guerra dels Balcans, s'ha constatat que la violació de les dones d'una població és l'estratègia per trencar els lligams dins d'una comunitat, desestabilitzar-ne el funcionament des de dins i poder sotmetre, destruir i fer-se amb el poder més ràpidament. Ara ja no s'entén la guerra com un enfrontament a un nivell d'igualtat entre cossos militaritzats, sinó que es fa la guerra atacant directament el flanc més valuós i més important de la cohesió social, que són els lligams comunitaris i els referents de la transmissió de la vida i la cultura d'un lloc i d'un país. I les que fan aquesta funció i estan en aquesta situació són les dones.

La paraula "víctima" ens serveix, doncs, per anomenar l'abús, el maltracte, la culpabilització i la marginalitat en tots els àmbits, sigui social, polític, laboral o familiar; però n'hi ha moltes que rebutgen ser considerades sempre com a "víctimes". La memòria és important i no s'ha d'oblidar el que ha passat. No es pot. A més, cal formular-ho i fer-ho públic, precisament, perquè aquelles que han patit injustament no quedin silenciades i assumint un sentiment de culpa i de vergonya. S'ha de poder buscar la manera de parlar de la violència, no per enfonsar més

1. Rita Laura Segato, La guerra contra las mujeres. Madrid: Traficantes de sueños, Mapas; 2016.

2. Entrevista feta a Yolanda Aguilar, publicada l'octubre del 2016 [<http://desmontandoalapii.com/hay-que-descolonizar-las-emociones-yolanda-aguilar-antropologa-y-terapeuta-feminista-de-guatemala/>] Consulta en línia: maig del 2017.

Artista: Mer Matalonga

les víctimes i mantenir-les en una situació d'inferioritat, de marginalitat, sinó per apoderar-les i per restituir-les públicament. Han de ser els perpetradors de violacions, els maltractadors, l'exèrcit o el govern abusador, els qui quedin assenyalats com a culpables.

Com diu Yolanda Aguilar, antropòloga de Guatemala i activista per als drets de les dones després d'haver sofert repetides violacions durant la guerra civil d'aquest país: "s'han de descolonitzar les emocions, perquè vaig entendre que veure's com una víctima tota la vida pot ser castrant, ja que em creio una autoimatge del que això significa i em pot fer creure que no podré sortir d'allà. Això fa perpetuar la violència i li dona

poder al violador. Em treu tot el poder que puc tenir perquè poso la meua energia en el sofriment en lloc d'enfocar-la a seguir vivint. Haig de veure que allò va ser un episodi de la meua vida, però no és la meua vida".²

Yolanda Aguilar, des del centre *Qanil* i l'associació *Actoras de cambio*, ofereix espais de trobada i exercicis de sanació per a dones que han patit la violència i l'abús. El seu objectiu és que reapreguin què és una relació amorosa, ja que moltes dones han hagut d'adaptar-se a contextos de malaltia, de guerra i d'abús i han interioritzat les relacions abusives. Denuncia que moltes dones suporten el sofriment com a imposició de les creences socials, culturals i religioses, i que el sistema se n'ha aprofitat, perquè li ha convingut que les dones mantinguin aquesta manera submissa i callada de viure. Per això posen en pràctica teràpies de retrobada, perquè les dones puguin treballar-se personalment de forma integral, recuperant la consciència del seu cos, l'erotisme, l'esperança de viure. Creen rituals per passar dols i desprendre's així, d'emocions negatives. Aquestes dones reaprenen a integrar el desig, l'erotisme, la sexualitat i l'espiritualitat davant de la fragmentació a què les aboca el sistema. Es tracta de la recerca d'una justícia de la sanació, de la recuperació del cos i de la pròpia subjectivitat, per tal de reconciliar-se amb la pròpia vida i amb el futur.

Aquesta lluita de resistència activa i de transformació personal, em remet al passatge del Nou Testament de la sirofenícia (Marc

7, 24-34 o bé Mateu 15, 21-28)³. Aquesta dona interromp la trobada d'homes jueus i s'acosta a la taula on era Jesús de Natzaret per demanar-li que guareixi la seva filla malalta. Quan Jesús li respon que ell ha vingut exclusivament per als Fills d'Israel, ella resisteix el rebuig que li fa -tot i que és conscient que ella és una dona, una estrangera i una pagana, i que no té cap dret a dirigir-se a un home jueu-, però s'atreveix a respondre a Jesús que s'accontentarà amb una sola paraula del mestre, com una molla de pa que cau sota la taula. Davant

"S'han de descolonitzar les emocions, perquè vaig entendre que veure's com una víctima tota la vida pot ser castrant, ja que em creio una autoimatge del que això significa i em pot fer creure que no podré sortir d'allà"

d'aquesta actitud humil, combativa i esperançada, Jesús li reconeix la força de l'esperit d'amor que l'habita, i li respon -en un canvi d'actitud gens freqüent en els passatges evangèlics-, que la seva fe l'ha salvat i que la seva filla està sana. Aquesta dona transgredeix les normes i els costums d'honorabilitat del segle I a Israel, però ho fa per demanar la sanació d'una altra. Malgrat el rebuig i la violència amb què és tractada, avantposa l'objectiu que la motivava i la fe com a possibilitat de canvi i transformació del patiment de l'altra. I el seu gest és reconegut públicament.

3. Per a un comentari més ampli d'aquest passatge des d'una perspectiva de teologia feminista, cal recórrer a Elisabeth Schussler Fiorenza, *Pero ella dijo*; Madrid, 1992. També recollit en els *Quaderns de l'HOAC a Neus Forcano*, "Democràcia y dignidad para las mujeres ante situaciones de precariedad", Cuadernos HOAC núm 10, Madrid, 2015.

La felix culpa

La interpretació d'alguns textos bíblics de la tradició cristiana han contribuït a fer creure, tant a creients com a no creients, que hi ha hagut una creació jerarquitzada de l'ésser humà. Un sexe no marcat i un altre que ha sorgit com a acompanyant i complement. De l'expulsió del paradís del mite d'Adam i Eva (Gn,3) també se n'han tret conclusions negatives, sobretot de cara a Eva, que s'ha endut la pitjor part. Si Lilith ja havia estat expulsada del món per no obeir la missió que se li havia confiat, Eva també fallarà perquè indueix Adam a menjar del fruit de l'arbre del bé i del mal. La interpretació del mite en una església institucionalitzada ja des dels inicis dins dels canons patriarcals de l'Imperi romà i de l'organització moderna d'Europa,

Artista: Mer Matalonga

ha descarregat sense miraments la culpabilitat en les dones i ha convertit Eva com l'esca del pecat, en lloc d'interpretar que el sentit de fons del passatge bíblic mostra la feblesa i la dificultat de l'ésser humà, sigui home o dona, per ser en tot moment imatge i semblança d'amor i llibertat. Des de la perspectiva d'una teologia trinitària i relacional⁴, aquest mite ens recorda que som limitats en el sentit que la voluntat i qualsevol desig que tenim poden no ser ben bé allò que se'ns demana en el context, temps i lloc on vivim, ja que la llibertat a què estem cridats a posar en joc, no és la llibertat individual i aïllada del món i dels altres, sinó una llibertat al servei del creixement personal i dels vincles d'amor i tracte igual cap als altres. Una llibertat responsable de la delicada xarxa dels vincles humans i socials, que ens són bàsics i necessaris per créixer estimats i per poder donar amor. Som sers relacionals i capaços de construir vincles que incloguin, aixoplugin i tinguin cura de totes les persones. Aquesta és la crida que el Déu-Amor ofereix a les persones; un Déu-Amor que s'encarna i s'actualitza en cada gest d'amor i cada esforç esperançat que fem perquè aquests vincles de respecte i cura entre tothom no es trenquin ni es malmetin. El mite d'Adam i Eva expressa aquest dolor del trencament de l'aliança, de la unió mística i íntima amb aquesta força d'amor i llibertat a què ens crida la vida.

Al segle XV, Isabel de Villena, abadessa del monestir de les Clarisses de València, explica en la *Vita Christi* una versió ben original dels sentiments i la visió d'Eva

davant el mal i la pràctica de la llibertat humana. L'Eva d'Isabel de Villena té consciència del "pecat" i de la possibilitat d'error i arrogància que tenim els humans, i se'n penedeix. I per això és capaç, a la vegada, d'entendre la seva responsabilitat i capacitat d'esmena. També Maria Magdalena⁵ davant la tomba buida de Jesús, cega de dolor i plena de tristesa, és capaç de sentir el seu nom i d'entendre que Jesús li demana que s'aixequi i que anunciï la Paraula com una apòstol més de la veritat que som: gest nou de llibertat i capacitat d'estimar cada dia. Això és la resurrecció.

La vàlua i la subjectivitat de les dones no ens seran donades des de fora, i per tant, caldrà trobar espais, relacions i afectes que ajudin a reconèixe'ns el cos, el que sentim, el que esperem i estimem des de les nostres experiències.

Isabel de Villena descriu un diàleg molt interessant entre Crist ressuscitat i Eva, a través del qual s'arriba a la FELIX CULPA. Aquella que havia pecat, que havia errat les seves passes, reconeix i demana perdó. I Jesús la perdona. Totes les dones, a través d'ella, doncs, estem perdonades, igual que s'assumeix en el discurs doctrinal de l'Església que Jesús, com l'home nou, assumeix els pecats de tots els homes i, per tant, la culpa que representa l'error d'Adam i Eva queda redimida. L'originalitat d'Isabel de Villena és subratllar i reformular aquesta "felix culpa" cap a Eva, en contra del discurs misogin i volgudament sexista de

5. "María Magdalena: una Iglesia sin misoginia es posible" revista IGLESIA VIVA, núm 265, 1r trimestre; Valencia, gener-març 2016. Es tracta d'un número monogràfic sobre la figura i la recepció de Maria Magdalena. Hi ha articles de Teresa Forcades, Carmen Bernabé, Neus Forcano i Katherine Ludwig Jansen, entre d'altres.

Artista: Mer Matalonga

la seva època i, malauradament, encara de la nostra:

"I el Senyor, veient aquella dona que ell tan meravellosament havia format amb les seves mans, la mirava amb gran plaer, adeltant-se en el seu virtuós i graciós parlar; i prenent-la per les mans l'acostà molt a prop seu i amb gran amor li digué: "Veni amica mea, veni, et coronaberis", volent dir "veniu venerable mare, per mi molt amada, veniu a mi i sereu coronada" segons mereix la vostra virtuosa penitència, car ja s'han acabat els vostres dolors; ara comencen els vostres goigs i alegries que no tindran fi; ja el vostre pecat és redimit i perdonat. Ja no parlareu amb les vostres filles que aquí som sinó de delits i plaers, veient-vos per mi tan amades i glorificades. [...] Vull que vós si-

*gueu tinguda en gran reverència i devoció per homes i dones com a mare singular de tots, i que d'ells sigueu intercessora, en presència meva, especialment de les dones, a les quals jo faré innumerables gràcies per amor vostre i perquè honrin la mare tots els qui volen viure en amor i gràcia meva. [...] La dona sàvia i discreta edifica la seva casa; quan obre la boca escampa saviesa i la llei de la clemència és posada en la llengua de la virtuosa dona, i la seva prudència no permet que mengi el pa ociosa."*⁶

En les comunitats cristianes és urgent d'actualitzar el significat de "penitència" i de "perdó"; allò que de ben segur extraiem d'aquest text és una alegria fonda que es troba en la restitució de la integritat de cada persona. La vàlua i la subjectivitat de les dones no ens seran donades des de fora, i per tant, caldrà trobar espais, relacions i afectes que ajudin a reconèixe'ns el cos, el que sentim, el que esperem i estimem des de les nostres experiències per poder actuar alliberades de les assumpcions que la cultura, la història o la societat ens imposa. La denúncia i la lluita per reivindicar drets s'ha de mantenir; però la sanació emocional es converteix, doncs, en el centre de les necessitats de justícia per a les dones.

Fins i tot sense tenir res, com la viuda de Sarepta (1R 17, 7-24) que, en extrema pobresa acull Elies, hi ha la possibilitat de fer ressorgir la vida quan tot sembla perdut. No es tracta de tenir una fe il·lusa, idealista; al contrari, els textos bíblics ens parlen d'una fe de tocar de peus a terra, ar-

relada als problemes i a les dificultats de la vida real. La riquesa espiritual de confiar en l'esperit d'amor i de resurrecció passa per alimentar el cos i l'ànima, la pròpia i la dels que tenim a prop. Tal com diu Sousa⁷, si cal estar amatents a les emergències dels moviments socials i alternatius que des d'arreu malden per fer efectius models econòmics i de producció que serveixin per al benestar de tota la comunitat, també les dones i les noies joves -convençudes de la seva vàlua personal i de les seves capacitats-, poden emergir com a nous agents d'esperança i revitalització de les relacions interpersonals danyades pel patriarcat.

Ens volem vives! Aquest era el lema del moviment feminista a Catalunya que es va fer sentir en la manifestació del 8 de març d'enguany, mai tan plena de jovent, de criatures, de famílies, d'homes i dones de totes les edats. Cossos en aliança⁸ ocupant l'espai públic, tan sovint robat per la circulació i el trànsit a què la societat capitalista i de consum ens obliga, però momentàniament convertit en clam de justícia i reivindicació performativa de cossos diferents, de tarannàs i espiritualitats diferents, però units en la marxa i l'objectiu d'explicitar els vincles de respecte, el bé comú i la xarxa social solidària que volem per viure lliures.

Neus Forcano i Aparicio

Institut Superior de Ciències Religioses de Barcelona (ISCREB).
Membre de *Cristianisme i Justícia* (Barcelona) i de l'Associació Europea de Dones per a la Investigació Teològica (ESWTR).

6. Isabel de Villena. Jesús i les dones. Versió de Marta Pessarrodona. Editorial Barcino: Barcelona, 2012, col. Tast de Clàssics, 4; pàg. 143-145.

7. Boaventura de Sousa Santos. Si Dios fue un activista de los derechos humanos. Madrid: Trotta, 2014.

8. Judit Butler. Cuerpos aliados y lucha política. Hacia una teoría performativa de la asamblea. Barcelona: Paisós, 2015.

PROFESSIÓ DE FE

La nostra companya M. Rosa Recasens i Ariza que va ser secretària de la junta del Col·lectiu, ens ha enviat la seva "Professió de fe" de la que en tenim un extracte al llibret del Memorial.

- No crec en dogmatismes, ni en lleis desorbitades (per ex. El Dret Canònic) que per més que les busco en els Evangelis no les trobo.
- No crec en algunes "Paraules de Déu" que penso que no ho són. Són tan sols paraules d'homes
- No crec en clericalismes ni sacralitzacions, sinó en persones (casades, solteres, cèlibes, homes, dones) ben preparades per difondre l'Evangelí avui i acompanyar comunitats
- Sí crec en Jesús de Natzaret, senzillament perquè era una persona lliure i alliberadora, perquè estimava, predicava i actuava amb justícia. Aixecava els éssers humans marginats d'aquella època que ho estaven sense cap causa justa.
- Crec que quan parlava del "Regne" volia dir que havíem de començar una nova vida aquí a la terra.
- Crec en Ell, perquè, de tant en tant, es dirigia a una transcendència que jo crec que és més gran que tots els déus inventats.
- Crec que per aquestes idees, paraules i fets, va ser condemnat a morir en una creu.
- Crec que abans de morir va celebrar la Pasqua compartint el pa i el vi, símbols de vida i que va demanar que aquest gest fos recordat pels seus seguidors, però no com un sacrifici, sinó com una "Gran Festa" de germanor, de perdó, ajuda mútua i d'amor.
- Crec que la seva resurrecció consisteix en tenir-lo sempre dins nostre. Dins d'aquella persona que lliurament i sense imposicions vol seguir-lo.
- Crec en la Ruah (que vol dir ventada, força, energia i que s'ha traduït per Esperit Sant, en masculí com el Pare i el Fill) ja que he sentit dins meu la seva força, l'energia del transcendent, des de que vaig respondre a Jesús de Natzaret que volia seguir-lo responnent si a la seva crida, en un acte íntim amb Ell.
- Crec en una comunitat de creients i en els sants anònims, vivents, que m'han ajudat a no perdre la fe.
- Crec que si després de la mort hi ha una altra vida, comença ara i aquí
- I crec que el missatge de la vida de Jesús de Natzaret pot ser anunciat, predicat i especialment viscut avui en dia i a tot arreu, tant si una persona té una vida curta o molt llarga.

M. Rosa Recasens i Ariza

UNA VEGADA MÉS

Una vegada més, la meva opinió sobre la missió de la dona en l'Església, és clar, en l'Església de Roma, perquè en l'anglicana i la protestant ja saben que fins i tot admeten l'ordenació episcopal.

En la nostra romana, ja saben que aquesta ordenació ni que sigui la diaconal de moment res de res.

Recordo que quan vaig llegir l'encíclica "Mulieris dignitatem" del papa Joan Pau II, ara sant, sobre la dona, tot eren elogis i responsabilitats, però quan vaig arribar al capítol sobre aquesta qüestió va sorgir el "veto". Si tan val la dona, perquè no totes les responsabilitats, Vaig quedar entrebancat...

Sí que en la Bíblia de l'Antic Testament trobem frases que menys valoren la dona; també que l'enalteixen amb protagonisme, Qui queda més malament és la mare Eva o las dones que van capgirar el cap a Salomé, rei savi. Per contrast, la reina de Saba, Esther, també reina; parlem de Judit, Rut, Dèbora... En el Nou Testament, és clar, Maria la mare de Jesús ("feu tot allò que Ell us digui..."), Maria Magdalena, que tenia set dimonis i el Senyor la va alliberar, fent-li la gràcia de ser la primera de trobar-lo ressuscitat i anunciar-lo als deixebles incrèduls. Darrerament el papa Francesc amb el seu estil d'obrir portes l'ha fet valorar litúrgicament. Abans, Joan Pau II va proclamar doctores i patrones d'Europa a d'altres santes.

L'apòstol sant Pau, a vegades misògin, en les seves cartes valora molt la col·laboració de les dones i les admet al diaconat (adverteix: siguin dignes, no murmuradores, sòbries i fidels en tot).

Curiosament, la raó de fons de la no-ordenació és simbòlica: l'encarnació de la Paraula del Pare no es dona, és home, així, doncs, els homes signifiquen millor el Fill de Déu, Jesucrist. Per això, l'ortodòxia és més reticent a l'ordenació de les dones, perquè la seva teologia i litúrgia és

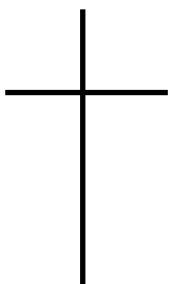
molt simbòlica.

Les dones que són caps de comunitat en els ordes religiosos, abadeses, provincials tenen una gran capacitat de dirigir i pasturar el poble de Déu. El Codi de Dret Canònic les autoritza a què siguin secretàries, cancelleres dels bisbats. Però aquí s'acaba tot.

Preguem, seguint endavant, perquè tot evolucioni.

Lluís Bonet i Armengol

Exarxiprest de la Sagrada Família

EN RECORD

*Maria Jesús Solano,
companya del grup*

*Nostra Dona de Sant Just,
ha rebut l'abraçada maternal de Déu*

La nit dels ignorants

S'acaben de complir 25 anys des que 32 dones van ser ordenades sacerdots per primera ... Entrevista a Mercè Sasot i Bach, presidenta del Col·lectiu de Dones en l'Església per la Paritat. ...

Entrevista: <http://cort.as/HZmW>

XXXI FÒRUM ESPIRITUALITAT I ALLIBERAMENT

Els dies 2 i 3 de març del 2019, al "Col·legi de Jesús-Maria" - Granvia Ferran el Catòlic, 37, València

Les ponències a càrrec de:

- **Pablo D'Ors**, descriptor, filòsof i teòleg. Conseller Pontifici per a la Cultura
- **Emma Martínez Ocaña**, Llicenciada en Història i Teologia. Membre de l'Asociación de Teólogas Españolas
- **Toni Català SJ**, professor de Teologia a Barcelona i al Centre Arrupe de València.

Mujeres, espiritualidad y liderazgo

El llibre el presenta Silvia Martínez Cano, presidenta de l'Associació de Teòlogues Espanyoles, i "la seva publicació respon, en el seu germen, a una trobada d'associacions de dones cristianes celebrat a Granada l'any 2016".

Portada Revista 82 Montserrat Cabo Nadal

Quota anual 9e

Butlleta de subscripció

Fotocopieu i envieu la butlleta

Nom i cognoms

Adreça

Població

D.P.

Telèfon

Correu electrònic

Tipus de subscripció anual per rebre *Paraules i Fets de Dones*

A/. Domiciliació bancària

Nom del/la titular

Adreça

D.P. Població

IBAN

Us prego que fins a nova ordre carregueu al c/c o llibreta indicada els rebuts que us presentarà el Col·lectiu de Dones en l'Església, en concepte de subscripció al Butlletí *Paraules i Fets de Dones*.

B./Podeu també enviar transferència al compte corrent del CDE: IBAN ES83 3025 0001 1214 3330 3596 (Caixa d'Enginyers)

Col·lectiu de Dones en l'Església · C/ Rocafort, 242 bis, 1r 11 D · 08029 Barcelona - Tel. 93 319 23 42 - cde@donesesglesia.cat - www.donesesglesia.cat

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Direcció General d'Afers Religiosos

Generalitat de Catalunya
Institut Català de la Dona

Ajuntament
de Barcelona